

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРАЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш. УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ» ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2024. 11 (3)
шілде-қыркүйек
ISSN 2710-3994

ISSN 2710-3994 (online)

Құрылтайшысы және баспагері: Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Ғылыми журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде 2014 ж. 29 қазанында тіркелген. Тіркеу нөмірі № 14602-ИА. Жылына 4 рет жарияланады (электронды нұсқада).

Журналда тарих ғылымының *келесі бағыттары* бойынша ғылыми жұмыстар жарияланады: тарих (дүниежүзі және Қазақстан тарихы), деректану және тарихнама, археология, этнология, антропология.

Жарияланым тілдері: қазақ, орыс, ағылшын.

Редакция мен баспаның мекен-жайы:

050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй

ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

© Ш.Ш. Уәлиханов атындағы
Тарих және этнология институты 2024
© Авторлар ұжымы, 2024

БАС РЕДАКТОР

Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, ҚР ҒЖБМ ҒКШ.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының бас директоры. (Қазақстан)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА

Аяған Бүркітбай Гелманұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҒЖБМ ҒК Мемлекет тарихы институты директорының орынбасары. (Қазақстан)

Әлімбай Нұрсан — тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының бас ғылыми қызметкері. (Қазақстан)

Әбіл Еркін Аманжолұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының директоры. (Қазақстан)

Вернер Кунтһиа (Werner, Cynthia) — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Техас университеті. (АҚШ).

Голден Кэти Стромайл (Kathie Stromile Golden) — PhD, Миссисипи өңірлік мемлекеттік университеті (Mississippi Valley State University). (АҚШ)

Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, «Қазақстан тарихы» кафедрасының меңгерушісі. (Қазақстан)

Қожамжарова Дария Пернешқызы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің ректоры. (Қазақстан)

Кожирова Светлана Басиевна — саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Фудан Университетінің Қытай және Орталық Азияны зерттеу орталығының мен «Астана» ХҒК бірлескен директоры. (Қазақстан)

Дайнер Александр (Diener Alexander) — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Канзас университеті. (АҚШ)

Көкебаева Гүлжауһар Какенқызы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті. (Қазақстан)

Көмеков Болат Ешмұхамедұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Халықаралық қыпшақтану институтының директоры, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)

Матыжанов Кенжехан Ісләмжанұлы — филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, М.О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтының директоры. (Қазақстан)

Моррисон Александр (Morrison Alexander) — PhD, Оксфорд университетінің профессоры. (Ұлыбритания)

Муминов Ашірбек Құрбанұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Ислам тарихы, өнер және мәдениет ғылыми-зерттеу орталығының аға ғылыми қызметкері IRCICA – İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi. (Түркия)

Римантас Желвис (Želvys Rimantas) — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Вильнюс педагогикалық университеті. (Литва)

Самашев Зайнолла Самашұлы — археолог, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Герман археология институтының корр.-мүшесі. ҚР ҒЖБМ ҒК Ө. Марғұлан атындағы Археология институты. (Қазақстан)

Смағұлов Оразақ Смағұлұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)

Сыдықов Ерлан Бәтташұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ректоры. (Қазақстан)

Таймағамбетов Жәкен Қожахметұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР Ұлттық музейі. (Қазақстан)

ЖАУАПТЫ РЕДАКТОР

Қаипбаева Айнагүл Толғанбайқызы — тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының жетекші ғылыми қызметкері. (Қазақстан)

ҒЫЛЫМИ РЕДАКТОРЛАР

Қозыбаева Махаббат Мәлікқызы — PhD, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының Астана қаласындағы филиалының директоры. (Қазақстан)

Қапаева Айжан Тоқанқызы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының Бас ғылыми қызметкері. (Қазақстан)

Кубеев Рустем Жаулыбайұлы — Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының ғылыми қызметкері. (Қазақстан)

ТЕХНИКАЛЫҚ ХАТШЫ

Копеева Сания Жуматайқызы — магистр, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының қызметкері. (Қазақстан)

ISSN 2710-3994 (online)

Учредитель и издатель: РГП на ПХВ «Институт истории и этнологии им.Ч.Ч. Валиханова»
Комитета науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан

Научный журнал зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации
Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан, свидетельство
о регистрации:

№ 14602-ИА от 29.10.2014 г. Публикуется 4 раза в год (в электронном формате).

В журнале публикуются научные работы *по следующим направлениям* исторической науки:
история (всемирная история и история Казахстана), источниковедение и историография,
археология, этнология, антропология.

Языки публикации: казахский, русский, английский.

Адрес редакции и издательства:

050010 Республика Казахстан, г. Алматы, ул. Шевченко, д. 28

РГП на ПХВ Институт истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова КН МНВО РК

Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Сайт журнала: <https://edu.e-history.kz>

© Институт истории и этнологии
имени Ч.Ч. Валиханова, 2024

© Коллектив авторов, 2024

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Кабульдинов Зиябек Ермуханович — доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, генеральный директор Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова КН МНВО РК. (Казахстан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Алимбай Нурсан — кандидат исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)

Абиль Еркин Аманжолович — доктор исторических наук, профессор, директор Института истории государства КН МНВО РК. (Казахстан)

Аяган Буркитбай Гелманович — доктор исторических наук, профессор, заместитель директора Института истории государства КН МНВО РК. (Казахстан)

Вернер Синтия (Werner, Cynthia) — доктор исторических наук, профессор. Техасский университет. (США)

Голден Кэтти Стромайл (Kathie Stromile Golden) — PhD, Государственный университет долины Миссисипи (Mississippi Valley State University). (США)

Дайнер Александр (Diener Alexander) — доктор исторических наук, профессор. Канзасский университет. (США)

Исмагулов Оразак Исмагулович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. (Казахстан)

Карибаев Берекет Бахытжанович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, заведующий кафедрой истории Казахстана, Казахский национальный университет им. аль-Фараби. (Казахстан)

Кожамжарова Дария Пернешовна — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Южно-Казахстанского университета им. М. Ауэзова. (Казахстан)

Кожирова Светлана Басиевна — доктор политических наук, профессор, содиректор Центра исследования Китая и Центральной Азии Фуданьского Университета и МНК «Астана», руководитель Центра китайских и азиатских исследований. (Казахстан)

Кокебаева Гульжаухар Какеновна — доктор исторических наук, профессор Казахского национального педагогического университета имени Абая. (Казахстан)

Кумеков Болат Ешмухамбетович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного института кипчаковедения Казахского национального университета имени аль-Фараби, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. (Казахстан)

Матыжанов Кенжехан Слямжанович — доктор филологических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Института литературы и искусства им. М. Ауэзова. (Казахстан)

Моррисон Александр (Morrison Alexander) — PhD, профессор Оксфордского университета. (Великобритания)

Муминов Аширбек Курбанович — доктор исторических наук, профессор, старший научный сотрудник Исследовательского центра исламской истории, искусства и культуры. IRCICA – İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi. (Турция)

Римантас Желвис (Želvys Rimantas) — доктор педагогических наук, профессор, Вильнюсский педагогический университет. (Литва)

Самашев Зайнолла Самашевич — археолог, доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. Германского археологического института. Институт археологии им. А. Маргулана КН МНВО РК. (Казахстан)

Сыдыков Ерлан Батташевич — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. (Казахстан)

Таймагамбетов Жакен Кожаметович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, Национальный музей РК. (Казахстан)

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Каипбаева Айнагуль Толганбаевна — кандидат исторических наук, ведущий научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)

НАУЧНЫЕ РЕДАКТОРЫ

Козыбаева Махаббат Маликовна — PhD, директор филиала в г. Астана Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)

Капаева Айжан Токановна — доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)

Кубеев Рустем Джаулыбайулы — научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)

ТЕХНИЧЕСКИЙ СЕКРЕТАРЬ

Копеева Сания Жуматаевна — магистр, сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)

ISSN 2710-3994 (online)

Founder and publisher: RSE on REM “Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology” of the Committee of Science of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan

The scientific journal is registered at the Committee for Communications, Informatization and Information of the Ministry for Investments and Development of the Republic of Kazakhstan, registration certificate: No. 14602-IIA dated October 29, 2014. The journal is published 4 times a year (in electronic format).

The journal publishes scientific works in the *following areas* of historical science: history (world history and history of Kazakhstan), source studies and historiography, archeology, ethnology, anthropology.

Publication languages: Kazakh, Russian, English.

Editorial and publisher address:

28 Shevchenko Str., 050010, Almaty, Republic of Kazakhstan

RSE on REM Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology CS MSHE of the Republic of Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Journal website: <https://edu.e-history.kz>

© Ch.Ch. Valikhanov Institute
of History and Ethnology, 2024
© Group of authors, 2024

EDITOR-IN-CHIEF

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology SC MSHE RK. (Kazakhstan)

EDITORIAL BOARD

Alimbay Nursan — Candidate of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology. (Kazakhstan)

Abil Yerkin Amanzholovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Director of the Institute of History of the State CS MES RK. (Kazakhstan)

Ayagan Burkithai Gelmanovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Deputy Director of the Institute of History of the State SCMSHE RK. (Kazakhstan)

Werner, Cynthia — Doctor of Historical Sciences, Professor, Texas university. (USA)

Golden Kathie Stromile — PhD, Mississippi Valley State University. (USA)

Ismagulov Orazak Ismagulovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University. (Kazakhstan)

Karibayev Bereket Bakhytzhonovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Head of the Department of History of Kazakhstan, Al-Farabi Kazakh National University. (Kazakhstan)

Kozhamzharova Daria Perneshovna — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the Republic of Kazakhstan, rector of the M. Auezov South Kazakhstan University. (Kazakhstan)

Kozhirova Svetlana Bassieva — Doctor of Political Science, Professor, Co-Director of the Center for the Study of China and Central Asia of Fudan University and the International Scientific Complex of the National Company "Astana", Head of the Center for Chinese and Asian Studies. (Kazakhstan)

Diener Alexander — Doctor of Political Science, Professor, University of Kansas. (USA)

Kokebayeva Gulzhaukhar Kakenovna — Doctor of Historical Sciences, Professor at the Abai Kazakh National Pedagogical University. (Kazakhstan)

Kumekov Bolat Eshmukhambetovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Director of the International Institute of Kipchak Studies of the Al-Farabi Kazakh National University, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University. (Kazakhstan)

Matyzyanov Kenzhekhan Slyamzhanovich — Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of M. Auezov Institute of Literature and Art. (Kazakhstan)

Morrison Alexander — PhD, Professor, University of Oxford. (UK)

Muminov Ashirbek Kurbanovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Senior Researcher at the Research Center for Islamic History, Art and Culture. IRCICA (İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi). (Turkey)

Rimantas Želvys — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vilnius Pedagogical University. (Lithuania)

Samashev Zainolla Samashevich — archaeologist, Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of German Archaeological Institute. A. Marghulan Institute of Archeology SC MSHE RK. (Kazakhstan)

Sydykov Erlan Battashevich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Rector of L.N. Gumilyov Eurasian National University. (Kazakhstan)

Taimagambetov Zhaken Kozhakhmetovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, National Museum of the Republic of Kazakhstan. (Kazakhstan)

EXECUTIVE EDITOR

Kaipbayeva Ainagul Tolganbayevna — Candidate of Historical Sciences, leading researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology (Kazakhstan).

ACADEMIC EDITOR

Kozybayeva Makhabbat Malikovna — PhD, Director of Astana branch of the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology. (Kazakhstan)

Kapaeva Aizhan Tokanovna — Doctor of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology. (Kazakhstan)

Kubeyev Rustem Dzhaulybayuly — researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology. (Kazakhstan)

TECHNICAL SECRETARY

Kopeyeva Saniya Zhumataevna — Master's, researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology. (Kazakhstan)

ТАРИХ / ИСТОРИЯ / HISTORY

Published in the Republic of Kazakhstan
Electronic scientific journal “edu.e-history.kz”
Has been issued as a journal since 2014
ISSN 2710-3994.
Vol. 11. Is. 3, pp. 572–584, 2024
Journal homepage: <https://edu.e-history.kz>

FTAXP / MPHTI / IRSTI 03.20
https://doi.org/10.51943/2710-3994_2024_39_3_572-584

THE UPRISING OF AMURSANA AND KAZAKH MILITIAS IN THE 1750S: BASED ON ARCHIVAL MATERIALS

Akmaral R. Beisembayeva¹, Gulnur A. Abenova², Saule N. Mamytova³

¹Branch of the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology in Astana
(11/5, Kabanbay Batyr Ave., 010017 Astana, Republic of Kazakhstan)
Researcher

 <https://orcid.org/0000-0002-3599-9091>. E-mail: read_and_read@mail.ru

²Shakarim University of Semey
(20A, Glinka Str., 071412 Semey, Republic of Kazakhstan)
Candidate of Historical Sciences, Head of the History Department
 <https://orcid.org/0000-0001-7845-182x>. E-mail: ab.gulnur@mail.ru

*Corresponding author

³Astana IT University
(55/11, Mangilik El. Str., 020000 Astana, Republic of Kazakhstan)
Doctor of Historical Sciences, Professor
 <https://orcid.org/0000-0001-8787-7371>. E-mail: mamutova-pvl@mail.ru

© Ch.Ch. Valikhanov IHE, 2024

© Beisembayeva A.R., Abenova G.A., Mamytova S.N., 2024

Abstract. Introduction. Following the death of the ruler Galdan Tseren in the mid-18th century, the Dzungar Khanate was engulfed in a fierce struggle for the throne, which significantly exacerbated the internal political situation. The contest for the title of Khong Tayiji between Galdan Tseren's heirs and the Dzungar nobility destabilized the region, directly impacting political relations with neighboring states, including the Kazakh Khanate. Initially staying out of the Dzungar internecine conflicts, the Kazakh rulers, influenced by subsequent events, shifted their position, leading to a new wave of armed clashes between the Kazakhs and the Dzungars. The significance of this research lies in the need for an in-depth study of the complex processes and events in Kazakh history, as well as in defining the role of Kazakh rulers and warriors in the consolidation and preservation of Kazakh statehood. The political foresight of Kazakh leaders contributed to the expansion of their influence and the extension of the territory of Kazakh nomadic lands. *Goals and objectives.* The objective of this study is to analyze the dynamics of Kazakh-Dzungar relations, identify key events that influenced their development, and examine the internal political situation in the Dzungar Khanate in the 1750s, particularly the struggle for the title of Khong Tayiji between Lama Dorji, Dawaci, and Amursana. The study also explores the involvement of Kazakh rulers in these events. The tasks include investigating the historical context that led to Amursana's uprising, analyzing the interaction of Kazakh militias with Dzungar forces, and studying the historical role of Abylai, who leveraged internal Dzungar conflicts for his own interests. The research is based on archival materials from the

Archive of Foreign Policy of the Russian Empire (AVPRI) and the State Historical Archive of the Omsk Region (GIAOO). These sources provide valuable information on the diplomatic negotiations, military campaigns, and political maneuvers associated with the struggle for power in the Dzungar Khanate, as well as the participation of Kazakh rulers in these processes. The study employs historical-analytical methods aimed at identifying causal relationships between internal political events in Dzungaria and their impact on Kazakh-Dzungar relations. The use of the comparative-historical method allowed for the reconstruction of the sequence of events and the identification of key factors that determined the outcome of the conflict. Additionally, contextual analysis methods were used to assess the role of key political figures in these processes. *Results.* The analysis of archival documents revealed the main stages of Kazakh-Dzungar relations, established the causes and consequences of conflicts among the Dzungars, and identified the positions of the opposing parties. The study highlighted the key aspects of the power struggle in the Dzungar Khanate and analyzed the role of Kazakh rulers, particularly Sultan Abylai, in these events. It was found that the active intervention of Kazakh leaders significantly influenced the balance of power in the region, enabling the Kazakh Khanate to strengthen its position. *Conclusion.* The uprising led by Amursana and the involvement of Kazakh militias in the internecine struggle for the Dzungar throne during the 1750s played a significant role in reshaping the geopolitical landscape of Central Asia. The actions of Kazakh rulers, particularly Sultan Abylai, not only contributed to the weakening of the Dzungar Khanate but also altered the fate of the Dzungars as a historical entity, determining their subsequent trajectory in history. Kazakh intervention in these events led to a considerable strengthening of the Kazakh Khanate, the expansion of its territorial domains, and the establishment of new diplomatic relations with the Qing Empire.

Keywords: Amursana, Dzungars, Kazakhs, Khong Tayiji, Noyons, International Relations, Kazakh-Dzungar Relations, Kazakh Khanate, Dzungar Khanate, Russian Empire, Qing Empire, Abylai, Lama Dorji, Dawaci, Batyrs, Sultans

Acknowledgment. The article was prepared within the framework of the grant-funded project of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan, titled «New pages from the history of Kazakh-Dzungarian relations: second half of the XVII – 50s of the XVIII century» IRN AP23488522.

For citation: Beisembayeva A.R., Abenova G.A., Mamytov S.N. The Uprising of Amursana and Kazakh Militias in the 1750s: Based on Archival Materials // Electronic scientific journal “edu.e-history.kz”. 2024. Vol. 11. No. 3. Pp. 572–584. (In Eng.). DOI: 10.51943/2710-3994_2024_11_3_572-584

XVIII ҒАСЫРДЫҢ 50-ШІ ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ АМУРСАНА КӨТЕРІЛІСІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ЖАСАҚТАРЫ: МҰРАҒАТ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ НЕГІЗІНДЕ

Ақмарал Рашидқызы Бейсембаева¹, Гульнур Атымтаевна Абенова²,
Мамытова Сәуле Нәсенқызы³

¹Астана қаласындағы Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының филиалы

(11/5-үй, Қабанбай батыр даңғ., 050010 Астана, Қазақстан Республикасы)

Ғылыми қызметкер

 <https://orcid.org/0000-0002-3599-9091>. E-mail: read_and_read@mail.ru

²«Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті» КеАҚ

(20А-үй, Глинка көш., 071412 Семей, Қазақстан Республикасы)

Тарих ғылымдарының кандидаты «Тарих» кафедрасының меңгерушісі

 <https://orcid.org/0000-0001-7845-182x>. E-mail: ab.gulnur@mail.ru

*Автор-корреспондент

³Astana IT University

(55/11, Мәңгілік Ел даңғ., 020000 Астана, Қазақстан Республикасы)

Тарих ғылымдарының докторы, профессор

 <https://orcid.org/0000-0001-8787-7371>. E-mail: mamutova-pvl@mail.ru

© Ш.Ш. Уәлиханов атындағы ТЭИ, 2024

© Бейсембаева А.Р., Абенова Г.А., Мамытова С.Н., 2024

Аңдатпа. *Kipicne:* XVIII ғасырдың ортасында Галдан Цэрэннің қайтыс болуынан кейін Жоңғар хандығында тақ үшін қиян-кескі күрес басталып, ішкі саяси жағдайды күрделендірді. Галдан Цэрэннің мұрагерлері мен жоңғар ақсүйектерінің арасындағы хунтайжы титулы үшін күрес аймақтағы жағдайды айтарлықтай тұрақсыздандырып, Қазақ хандығы да қамтылған көршілес мемлекеттермен саяси қатынастарға тікелей әсер етті. Бастапқыда жоңғарлық ішкі жанжалдардан сырт қалған қазақ билеушілері, кейінгі оқиғалардың ықпалымен, өз позицияларын өзгертті, бұл қазақтар мен жоңғарлар арасындағы жаңа қарулы қақтығыстарға әкелді. Осы зерттеудің маңыздылығы Қазақстан тарихындағы күрделі процестер мен оқиғаларды терең зерттеу қажеттілігімен, сондай-ақ қазақ билеушілері мен батырларының қазақ мемлекеттілігін нығайту және сақтау ісіндегі ролін анықтаумен негізделген. Қазақ басшыларының саяси көрегендігі олардың ықпалының артуына және қазақ жайылымдарының аумағының кеңеюіне ықпал етті. *Зерттеудің мақсаты* – қазақ-жоңғар қатынастарының динамикасын талдау, олардың дамуына әсер еткен негізгі оқиғаларды анықтау, XVIII ғасырдың 50-жылдарындағы Жоңғар хандығындағы ішкі саяси жағдайды, атап айтқанда Лама Доржи, Даваци және Амурсана арасындағы хунтайжы титулы үшін күресті талдау, сондай-ақ осы оқиғаларға қазақ билеушілерінің қатысуын зерттеу. Зерттеу міндеттері Амурсана көтерілісіне алып келген тарихи контексті зерттеу, қазақ жасақтарының жоңғар күштерімен өзара әрекетін талдау, сондай-ақ жоңғарлардың ішкі алауыздықтарын өз мүддесіне пайдаланған Абылайдың тарихи ролін зерттеуді қамтиды. *Зерттеу дереккөзі:* Зерттеу негізіне Ресей империясының Сыртқы саясат мұрағаты (АВПРИ) және Омбы облыстық мемлекеттік тарихи мұрағатының (ГИАОО) мұрағаттық материалдары алынды. Бұл дереккөздер Жоңғар хандығындағы билік үшін күреске және осы процестерге қазақ билеушілерінің қатысуына байланысты дипломатиялық келіссөздер, әскери науқандар және саяси маневрлер туралы мәліметтер береді. *Зерттеу әдістері:* Жұмыста Жоңғариядағы ішкі саяси оқиғалар мен олардың қазақ-жоңғар қатынастарына әсері арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды анықтауға бағытталған тарихи-аналитикалық зерттеу әдістері қолданылды. Салыстырмалы-тарихи әдісті қолдану оқиғалар тізбегін қалпына келтіруге және қақтығыстың нәтижесін анықтаған негізгі факторларды анықтауға мүмкіндік берді. Сонымен қатар, осы процестердегі негізгі саяси тұлғалардың ролін анықтау үшін контекстік талдау әдістері қолданылды. *Нәтижелер:* Мұрағаттық құжаттарды талдау нәтижесінде қазақ-жоңғар қарым-қатынастарының негізгі кезеңдері анықталды, жоңғарлар арасындағы қақтығыстардың себептері мен салдары анықталды, сондай-ақ қарсылас тараптардың позициялары белгіленді. Зерттеу Жоңғар хандығындағы билік үшін күрестің негізгі аспектілерін және осы оқиғалардағы қазақ билеушілерінің, атап айтқанда, Абылай сұлтанның ролін талдады. Қазақ билеушілерінің белсенді араласуы аймақтағы күштердің тепе-теңдігіне айтарлықтай әсер етіп, Қазақ хандығының өз позициясын нығайтуына мүмкіндік бергені анықталды. *Қорытынды:* Амурсана көтерілісі және XVIII ғасырдың 50-жылдарындағы жоңғар тағына таласқан ішкі қырқысқа қазақ жасақтарының қатысуы Орталық Азиядағы геосаяси жағдайдың өзгеруіне елеулі ықпал етті. Қазақ билеушілерінің, әсіресе Абылай сұлтанның әрекеттері, Жоңғар хандығының әлсіреуіне ғана емес, жоңғарлардың тарихи субъект ретінде тағдырын өзгертуге де ықпал етті, олардың тарихтағы болашақ жолын анықтады. Қазақтардың осы оқиғаларға араласуы Қазақ хандығының позицияларының айтарлықтай күшеюіне, оның аумақтық иеліктерінің кеңеюіне және Цин империясымен жаңа дипломатиялық байланыстардың орнауына әкелді.

Түйін сөздер: Амурсана, жоңғарлар, қазақтар, хунтайжы, нойондар, халықаралық қатынастар, қазақ-жоңғар қатынастары, Қазақ хандығы, Жоңғар хандығы, Ресей империясы, Цин империясы, Абылай, Лама Доржи, Давац, батырлар, сұлтандар

Алғыс. Мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің гранттық қаржыландыру жобасы аясында дайындалған «Қазақ-жоңғар қатынастары тарихының жаңа беттері: XVII ғасырдың екінші жартысы – XVIII ғасырдың 50-жж.» (ИРН AP23488522)

Дәйексөз үшін: Бейсембаева А.Р., Абенова Г.А., Мамытова С.Н. XVIII ғасырдың 50-ші жылдарындағы Амурсана көтерілісі және қазақ жасақтары: мұрағат материалдарының негізінде // «Edu.e-history.kz» электрондық ғылыми журналы. 2024. Т. 11. № 3. 572–584 бб. (Ағылш.). DOI: 10.51943/2710-3994_2024_11_3_572-584

ВОССТАНИЕ АМУРСАНЫ И КАЗАХСКИЕ ОПОЛЧЕНИЯ В 50-Е ГГ. XVIII В.: НА ОСНОВЕ АРХИВНЫХ МАТЕРИАЛОВ

*Акмарал Рашидкызы Бейсембаева¹, Абенова Гульнур Атымтаевна²,
Мамытова Сауле Насеновна³*

¹Филиал Института истории и этнологии имени Ч.Ч. Валиханова в г. Астана
(д. 11/5, пр. Кабанбай батыра, 010017 Астана, Республика Казахстан)
Научный сотрудник

 <https://orcid.org/0000-0002-3599-9091>. E-mail: read_and_read@mail.ru

²НАО «Университет имени Шакарима города Семей»
(д. 20А, ул. Глинки, 071412 Семей, Республика Казахстан)
Кандидат исторических наук, заведующий кафедрой «История»

 <https://orcid.org/0000-0001-7845-182x>. E-mail: ab.gulnur@mail.ru

*Корреспондирующий автор

³Astana IT University
(д. 55/11, пр-т. Мангилик Ел., 020000 Астана, Республика Казахстан)
Доктор исторических наук, профессор

 <https://orcid.org/0000-0001-8787-7371>. E-mail: mamutova-pvl@mail.ru

© ИИЭ имени Ч.Ч. Валиханова, 2024

© Бейсембаева А.Р., Абенова Г.А., Мамытова С.Н., 2024

Аннотация. *Введение.* После кончины правителя Галдан Цэрэна в середине XVIII века в Джунгарском ханстве началась ожесточенная борьба за ханский престол, значительно усугубившая внутривнутриполитическую обстановку. Борьба за титул хунтайджи между наследниками Галдан Цэрэна и представителями джунгарской знати значительно дестабилизировала положение в регионе, что оказало непосредственное влияние на политические отношения с соседними государствами, включая Казахское ханство. Изначально оставаясь в стороне от джунгарских междоусобиц, казахские правители, под влиянием последующих событий, изменили свою позицию, что привело к новому витку вооруженных столкновений между казахами и джунгарами. Значимость данного исследования обусловлена необходимостью глубинного изучения сложных процессов и событий в истории Казахстана, а также определения роли казахских правителей и батыров в укреплении и сохранении казахской государственности. Политическая дальновидность казахских лидеров способствовала росту их влияния и расширению территории казахских кочевий. *Цель* исследования заключается в анализе динамики казахско-джунгарских отношений, выявлении ключевых событий, повлиявших на их развитие, анализ внутривнутриполитической ситуации в Джунгарском ханстве в 50-е годы XVIII века, в частности, борьбы за титул хунтайджи между Лама Доржи, Давац и Амурсаной, а также исследование участия казахских правителей в этих

событиях. В задачи работы входит исследование исторического контекста, приведшего к восстанию Амурсаны, анализ взаимодействия казахского ополчения с джунгарскими силами, а также изучение исторической роли Абылая, использовавшего внутренние раздоры среди джунгар в своих интересах. *Источниковой базой* исследования послужили архивные материалы из Архива внешней политики Российской империи (АВПРИ) и Государственного исторического архива Омской области (ГИАОО). Эти источники предоставляют сведения о дипломатических переговорах, военных кампаниях и политических маневрах, связанных с борьбой за власть в Джунгарском ханстве, а также об участии казахских правителей в этих процессах. *Методы исследования:* В работе использованы методы историко-аналитического исследования, направленные на выявление причинно-следственных связей между внутривосточными событиями в Джунгарии и их влиянием на казахско-джунгарские отношения. Применение сравнительно-исторического метода позволило реконструировать последовательность событий и выявить ключевые факторы, определившие исход конфликта. Кроме того, использованы методы контекстуального анализа для определения роли ключевых политических фигур в этих процессах. В результате анализа архивных документов были выявлены основные этапы казахско-джунгарских взаимоотношений, установлены причины и последствия конфликтов среди джунгар, а также определены позиции противоборствующих сторон. Исследование выявило ключевые аспекты борьбы за власть в Джунгарском ханстве и проанализировало роль казахских правителей, в частности султана Абылая, в данных событиях. Установлено, что активное вмешательство казахских владетелей существенно повлияло на расстановку сил в регионе, позволив Казахскому ханству укрепить свои позиции. *Заключение.* Восстание Амурсаны и участие казахских ополчений в междоусобной борьбе за джунгарский престол в 50-е годы XVIII века сыграли значительную роль в изменении геополитической обстановки в Центральной Азии. Деятельность казахских владетелей, особенно султана Абылая, не только способствовала ослаблению Джунгарского ханства, но и изменила судьбу джунгар как исторического актора, определив их дальнейший путь в истории. Вмешательство казахов в эти события привело к значительному укреплению позиций Казахского ханства, расширению его территориальных владений и установлению новых дипломатических связей с Цинской империей.

Ключевые слова: Амурсана, джунгары, казахи, хунтайджи, нойоны, международные отношения, казахско-джунгарские отношения, Казахское ханство, Джунгарское ханство, Российская империя, Цинская империя, Абылай, Лама Доржи, Давац, батыры, султаны

Благодарность. Статья подготовлена в рамках реализации проекта грантового финансирования Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан «Новые страницы из истории казахско-джунгарских отношений: во второй половине XVII – 50-х гг. XVIII вв.» ИРН AP23488522.

Для цитирования: Бейсембаева А.Р., Абенова Г.А., Мамытова С.Н. Восстание Амурсаны и казахские ополчения в 50-е гг. XVIII в.: на основе архивных материалов // Электронный научный журнал «edu.e-history.kz». 2024. Т. 11. № 3. С. 572–584. (На Англ.). DOI: 10.51943/2710-3994_2024_11_3_572-584

Introduction

The internal political situation of the Dzungar Khanate was marked by increasing instability. Following the death of Dzungar Khan Galdan Tseren, a fierce struggle for the throne erupted. The throne was initially occupied by his middle son, Tsewang Dorji, who was only 13 years old in 1745. However, in May 1750, Tsewang Dorji was overthrown by the Dzungar nobility through a conspiracy, and the new ruler became Galdan Tseren's eldest son, Lama Dorji, who was formally crowned on October 12, 1750 (AVPRI. F. KKD. 1752. Op. 122/1. D. 3. L. 53).

Alongside Lama Dorji, another contender for the title of Khong Tayiji was Noyon Dawaci, a direct descendant of the founder of the Dzungar Khanate, Batur Khong Tayiji. Dawaci was the son of Noyon Namjil, and the grandson of the famous Oirat military leader Tseren Donduk, a cousin of Khong Tayiji Tsewang Rabdan. His camps were located in the Tarbagatai region, and the number of

tribes under his control amounted to around 8,000 families (Epistolary Heritage, 2014, 424). The power and public support of the young Noyon in some respects exceeded the political influence of Khong Tayiji Lama Dorji. The weakness of Lama Dorji's position was also noted by Tole Bi, who visited Dzungaria as part of a Kazakh diplomatic mission (Istoriya Kazakhstana, 2013, 248). Soon, open conflict erupted between Dawaci and his supporters on one side, and Lama Dorji on the other, for the title of Dzungar Khong Tayiji.

Materials and Methods

The research is primarily based on archival materials stored in the Archive of Foreign Policy of the Russian Empire (AVPRI) and the State Historical Archive of the Omsk Region (GIAOO). The AVPRI archival materials were drawn from two key collections: Fund No. 122 «Kirgiz-Kaisak Affairs» and Fund No. 113 «Dzungar Affairs». The GIAOO materials were obtained from Fund No. 1 «Military Campaign Chancellery of the Chief Commander of the Siberian Corps of the Military Collegium». These sources represent unique documents that contain information on diplomatic negotiations, military campaigns, and political maneuvers that took place during the intense struggle for power in the Dzungar Khanate in the 18th century. The archives provide data on diplomatic missions that reflect the foreign policy strategies not only of the Dzungar Khanate but also of neighboring states such as the Russian and Qing Empires. The documents also offer crucial insights into the role of Kazakh rulers in these processes, their interactions with various political forces, and their participation in military actions, enabling a reconstruction of the dynamics of Kazakh-Dzungar relations during this period.

The methodological framework of the study is built upon various historical-analytical research methods. Central to the analysis was the cause-and-effect approach, which allowed for the determination of how internal political events in Dzungaria influenced the course of Kazakh-Dzungar relations. The comparative-historical method proved invaluable in reconstructing the sequence of events related to Amursana's uprising and the involvement of Kazakh militias, which helped to identify key factors that determined the outcome of the conflict. Additionally, contextual analysis was employed to study in detail the role of key political figures of the time, contributing to a deeper understanding of their motives and actions within the broader context of the unfolding events.

Thus, the comprehensive research approach, grounded in the use of archival materials and the application of various analytical methods, enabled not only the precise reconstruction of historical events but also a deeper understanding of the political processes that took place in Central Asia during the 18th century.

Discussion

The study of the history of the Dzungar Khanate holds a significant place in both global and domestic Oriental studies. The exploration of the history of the Dzungar and Kazakh Khanates in the 18th century, along with their interactions, is particularly important in this field.

Notable contributions to this area of research have been made by scholars such as N.G. Apollova and V.Ya. Basin, who analyzed the economic and political relations between Kazakhstan and Russia during this period in their works (Apollova, 1972). A key contribution to the study of the Dzungar Khanate is found in the works of I.Ya. Zlatkin, who thoroughly investigated the history of the khanate in his fundamental monograph (Zlatkin, 1964). Significant attention to the interactions between the Dzungar Khanate and neighboring states, such as Russia and China, has been given by B.P. Gurevich and V.A. Moiseev, who examined these mutual relations in the 17th and 18th centuries (Gurevich, 1979; Moiseev, 1991).

Of particular interest to this article are studies focused on Kazakh-Dzungar relations. V.A. Moiseev, in his work «The Dzungar Khanate and the Kazakhs (17th–18th Centuries)», addresses a complex array of issues related to the policies of Kazakh rulers towards the Dzungar Khanate, which is crucial for analyzing the interactions between Kazakh militias and the forces of Amursana (Moiseev, 1991).

Thus, these studies form the historiographical foundation for analyzing Amursana's uprising and the participation of Kazakh militias in the events of the 1750s, allowing for a deeper understanding of the processes that unfolded in Central Asia during this period.

Results

Dawaci initially adopted a hostile stance towards Lama Dorji, considering himself a more legitimate contender for the Dzungar throne due to his noble lineage. The conflict between Dawaci and Lama Dorji arose from the perceived «illegitimacy» of Lama Dorji's claim to the throne, as he was born of a woman from an unremarkable background (Moiseev, 1991, 206). Dawaci's claims were supported by the Khoyt Noyon Amursana, who was born from the marriage of Galdan Tseren's daughter, Badarak, to the Khoyt Noyon Uyzen-Khoshuchi, whose camps were located in the Tarbagatai region (Moiseev, 1991, 201).

The immediate cause of the open conflict was the plundering and exile of the Derbet Noyon Dashi Dav, who was Dawaci's uncle and Amursana's father-in-law, by order of Lama Dorji (Moiseev, 1991, 206). When news of this reached Dawaci's headquarters and Amursana's camps, they perceived it as a clear act of hostility, and gathering their forces, they marched northward. In the autumn of 1751, several serious battles took place in Dzungaria between Lama Dorji and the forces of Dawaci and Amursana. After suffering defeat in the Upper Irtysh Basin, Dawaci and Amursana fled to the Kazakh steppes. The Oirat Noyons Dawaci, Amursana, his brother Banchzhur, and a small group of accompanying warriors found political asylum in the Kerai camps under the protection of Sultan Abylai and the elder Kaip Batyr (Suleimenov, 1988, 132). The local Kazakhs welcomed them warmly and provided them with food and clothing in the early days. The local population treated them with great hospitality, offering them provisions and clothing at the outset. Explaining the reasons for this hospitality, M. Arapov, an emissary of the Orenburg administration in the Middle Zhuz, noted that the Kazakhs «consider it advantageous to offer refuge to these Noyons, expecting them to remain with all... the Kalmyks permanently among them, to increase and strengthen their own people...» (AVPRI. F. Dzungar Affairs. 1752–1753. Op. 113/1., D. 5., L. 2 ob.-13 ob.).

As the Dzungar Khanate weakened, it gradually lost influence over the affairs in Kazakhstan and Central Asia, effectively relinquishing control over Tashkent. In the summer of 1752, a council of batyrs and tribal leaders of the Middle and Senior Zhuzes was held, during which Abylai and most of the batyrs expressed their support for Dawaci and Amursana. The Kazakh rulers were well informed that in the Dzungar Khanate «considerable internal strife and unrest is taking place, as it has already split into three parties: the first have migrated to China, the second to the Siberian side of the Irtysh River, and only the third remains in its place, under the new ruler» (Moiseev, 1991: 210).

During the initial period of internecine conflict in Dzungaria, the Kazakh rulers, carefully observing the events, did not intervene. However, the flight of the three Oirat princes to the Middle Zhuz sharply changed not only the political situation in Dzungaria but also the direction of the influential Kazakh feudal lords' policies toward Lama Dorji. A.I. Levshin described the Kazakh rulers' stance on the escalating internal strife in Dzungaria, stating that «as soon as disputes broke out among the Dzungars, the Kazakhs immediately took an active part in them. Offering refuge to all the exiled Dzungar princes and Zaisangs, they joined them to avenge their grievances, attacked their enemies, and did not miss a single opportunity, under the guise of aiding the unfortunate, to plunder their ancient foes» (Levshin, 1832: 82).

Autumn of 1752 marked the beginning of a new wave of military confrontations between the Kazakhs and the Oirats, which lasted until the spring of 1755. This conflict was triggered by the bloody internal struggle for the title of Khong Tayiji in Dzungaria and the subsequent flight of Lama Dorji's main opponents—Noyon Dawaci and his ally, the Khoyt Noyon Amursana, to the Kazakh steppes (Valikhanov, 1985, 303). The issue of handing over the Oirat princes to Dzungaria became a central point in the relations between the Kazakh rulers of the Middle Zhuz and the Dzungarian Uрга. The protective policy of the Middle Zhuz rulers, particularly Abylai, combined with the growing dissatisfaction in Dzungaria with Lama Dorji's rule and the escape of several of his former subjects to the Kazakh steppe, altered Dawaci and Amursana's plans. They began persuading Kazakh sultans

and elders to provide them with a detachment of warriors for an invasion of Dzungaria. Abylai was inclined to support the Noyons, but awaited the decision of a council.

In response, a council was convened, attended by representatives from the Junior and Middle Kazakh Zhuzes. The majority of the council members, about 70 people, supported Sultan Abylai. Among them were notable figures such as Batyr Bogenbai, Batyr Zhapak, Sultan Erali, and others. They were inclined to believe that under no circumstances should Dawaci, Amursana, and Banchzhur be handed over to the Dzungarian Khan (AVPRI. F. ZD. 1752–1753. Op. 113/1. D. 5. L. 12 ob.-14 ob.). Abylai's personal relationship with Dawaci and Amursana, whom he had met during his captivity in Dzungaria, may have played a role in this decision. However, the main motivation was the foresight of the most astute Kazakh rulers, who sought to place their own candidate on the Oirat throne. Sultan Abylai played a crucial role in resolving this issue (AVPRI. F. ZD. 1752. Op. 113/1. D. 6. L. 13–40). During 1752, Lama Dorji sent three embassies to Abylai's headquarters, demanding the extradition of the fugitives, but the Kazakh sultan, having secured the support of influential tribal elites of the Middle and Senior Zhuzes, categorically refused to do so.

Having ascertained the firm intention of the Kazakh elite not to extradite them, Dawaci, Amursana, and their allies sent representatives to the Dzungarian Khan, demanding the return of their confiscated property, ulus people, and livestock. Moreover, Dawaci ordered his supporters to proclaim everywhere that he was the «natural ruler of the land of Zengor» (Moiseev, 1991, 212). The rebellious Noyons' defiant behavior led to several executions of their followers in the Urga and the flight of their subjects to the Kazakh steppes. By that time, more than 150 people had joined Dawaci and Amursana (AVPRI. F. ZD. 1752–1753. Op. 113/1. D. 5. L. 12 ob.-13 ob.). This led to a new Kazakh-Oirat war.

After the Kazakhs refused to hand over Noyon Dawaci, Lama Dorji sent troops to the Middle Zhuz with orders to devastate the camps of the Uysuns, Uaks, and Kerei. On September 9, 1752, Dzungarian forces, numbering 15,000–20,000 men under the command of Sain Belek, Shakhdor, and Batur Ubashi, invaded the Middle Zhuz camps. As a result of the raid, more than 3,000 Kazakhs were taken prisoner, along with a vast quantity of livestock and goods (Istoriya Kazakhstan, 2013, 248). In response, Abylai attached the Abak-Kerei detachments under the command of Kozhabergen to the forces of Dawaci and Amursana, along with all the Dzungarian warriors who were in captivity in the Kazakh uluses. At the same time, he began preparing for a large-scale war, with the auls hastily relocating to Tobol and Obagan, and the assembly of the Kazakh militia was scheduled to take place on the Torgai River.

This mobilization of the militia attracted the attention of the Tsarist government. Upon learning of the flight of Dawaci and Amursana to the Kazakh steppe and the beginning of hostilities between the Dzungarian army and the Kazakhs, they decided to intervene in these events and sought to bring the Noyons to Russia. The College of Foreign Affairs aimed to prevent Noyon Dawaci from seizing power in the Urga, fearing that in this case, he could easily attract the support of the Kazakh rulers. To this end, in the autumn of 1752, Brigadier A.I. Tevkelev and his colleague P.I. Rychkov, assistants to the Orenburg Governor I.I. Neplyuev, sent Captain A. Yakovlev to Abylai with the task of securing the extradition of the Noyons to the Russian authorities (Moiseev, 1991, 217).

During negotiations with the Russian envoy, Abylai demonstrated diplomatic tact, skillfully avoiding any commitment to surrender Dawaci and Amursana to the Orenburg authorities under various pretexts. At that time, the interests of the Kazakh rulers of the Middle and Junior Zhuzes clashed with the ambitions of the Oirats in Central Asia. Both the Dzungars and Kazakh feudal lords aspired to dominate the nomadic and sedentary peoples residing in the Syr Darya basin. The invasion of Dzungarian troops and the subsequent devastation of several Kazakh border camps led to a sharp change in the attitude of the Kazakh populace towards the Oirat princes, causing divisions within the Middle Zhuz. Abylai had previously managed to convince his fellow tribesmen not to extradite Dawaci and Amursana to Dzungaria by promising that troops from Dzungaria would soon arrive to aid the Noyons. However, this did not materialize. When the Karakalpaks, who lived in the upper reaches of the Syr Darya, sought assistance from the Kazakh rulers in opposing the Oirats, a detachment led by Batyr Kabangbai and Sultan Barak Khaibaba was immediately dispatched to these

lands (Moiseev, 1991, 221).

Meanwhile, after Abylai had sent his letter to A.I. Tevkelev, the Dzungarian Noyons, who had migrated away from the Middle Zhuz militia's positions in early November 1752, conducted a secret raid deep into Dzungaria, reaching Urga (AVPRI. F. ZD. 1757. Op. 113/1. D. 2. L. 7 ob.). This successful maneuver was made possible by Lama Dorji's decision to leave his capital poorly defended while he deployed significant forces to the Kazakh Khanates and Central Asia, as well as to maintain numerous outposts along the Qing Empire's border—an opportunity his opponents exploited. On January 12, 1753, they stormed the Khong Tayiji's headquarters and killed Lama Dorji (Epistolar Heritage, 2014, 424). Dawaci was proclaimed the ruler of the country. This event marked the beginning of a new phase in Kazakh-Oirat relations, characterized by the active involvement of the Kazakh steppe elite in the internal power struggles among the Dzungarian princes. By the fall of 1753, Kazakh detachments numbering up to 5,000 men were operating in Dzungaria. At Dawaci's request, these Kazakh forces directed their main attacks against the Derbets, who opposed Dawaci's rule. By that time, the Kazakh detachments had already devastated the territories of Sain Belek, a key ally of Lama Dorji (AVPRI. F. ZD. 1754. Op. 113/1. D. 2. L. 4 ob.-5).

Indirect evidence suggests that Abylai and Dawaci reached an agreement not only on military cooperation but also on the division of spoils. Testimonies from Oirats captured by the Kazakhs indicate that the entire male population of the Derbet camps destroyed by Kazakh forces was handed over to Dawaci, while the women and children were taken to Kazakh uluses. The joint actions of the Kazakhs with Dawaci and Amursana's detachments continued through the winter of 1753–1754.

At the beginning of Dawaci's rule in Dzungaria, the Khoyt Noyon Amursana actively supported him, «remaining close to him and maintaining their friendship» (Moiseev, 1991, 226). However, by the end of 1753, relations between the former allies had significantly deteriorated, leading to open conflict by the middle of the following year. Dissatisfied with being appointed only as the ruler of the Oirats in the Altai and Tarbagatai regions, Amursana demanded half of the khanate (AVPRI. F. ZD. 1751. Op. 113/1. D. 2. L. 8–8 ob.). This rift was further exacerbated by Zaisangs under Dawaci, who falsely claimed that Amursana intended to kill him (Moiseev, 1991, 226). As a result, Amursana, forewarned of the order to detain him, was forced to flee to his own camps.

In 1752–1753, Abylai supported Dawaci and his allies against Lama Dorji. However, in early 1754, after Dawaci and Amursana seized power in Urga and subsequently broke their alliance, Abylai shifted his support to the Khoyt Noyon. A.I. Levshin emphasized that «the clever and enterprising Sultan Abylai did not miss the opportunity to exploit the disputes among the Dzungar rulers and actively promoted their continued internal strife, fully understanding how crucial it was for his own peace and the external security of all the Kazakh hordes to fragment and weaken their ancient enemies» (Suleimenov, 1988, 46). During the internecine wars in the Oirat nomadic state, the Kazakh Sultan led the Middle Zhuz militia on military campaigns into Dzungaria, thereby ensuring the security of Kazakh camps from southeastern neighbors' invasions and securing territorial concessions from the Oirat Khans and Noyons.

In the autumn of 1753, Kazakh detachments, numbering up to 5,000 men, were actively engaged in Dzungaria (Suleimenov, 1988, 48). Reports of Sultan Abylai's highly successful military campaign in Dzungaria were documented on November 30, 1754, in dispatches from Captain A. Pancyrev to Colonel K.E. Debong, the commander of the Lutskiy Regiment stationed at the Yamyshev Fortress (GIAOO. F. 1. Op. 1. D. 35. L. 287–288). The sources do not provide explicit reasons that motivated Abylai and other Kazakh sultans to support Amursana, thereby bringing the Middle Zhuz to the brink of war with Dzungaria.

Amursana sent his brother Banchzhur and Zaisan Barchuikha to Sultan Abylai. Amursana's envoys requested a thousand horses, 20,000 sheep, and as many camels as possible, promising in return to «pay whatever was demanded» (Suleimenov, 1988, 51). Abylai, with the assistance of elders, provided Amursana with horses, 700 camels, sheep, and goats. Amursana compensated him with Bukhara carpets, weapons, and people (Suleimenov, 1988, 51). In July-August 1754, while Dawaci's forces were pursuing Amursana, Abylai launched another campaign into Dzungaria. However, despite Abylai's victory, it did not prevent Amursana from being defeated. Under the

pressure of Oirat and Uryankhai forces, he fled with a small number of followers to the Qing Empire. In August 1754, Amursana fled to Qing China and sought assistance from Emperor Qianlong (Suleimenov, 1988, 52). The Qing court decided to use Amursana and other Oirat defectors as tools to dismantle the Dzungar Khanate.

Abylai's strategy centered on maintaining constant strife in Dzungaria, ensuring that no Oirat khan or noyon could gain significant power, thereby safeguarding the security of Kazakh camps and extracting more concessions from the Oirat leaders. During the winter, many Dzungar noyons and zaisans migrated to the upper reaches of the Ili River, fearing Kazakh incursions.

In early spring 1755, the Qing army entered Dzungaria and by the end of April had reached the upper Ili River region (Kuznetsova, 2021, p. 30). Emperor Qianlong took advantage of the internal strife among the Dzungars to resolve the situation once and for all, annexing Dzungaria into the Qing Empire. A 25,000-strong contingent of Manchu and Mongol troops advanced into Dzungaria, facing virtually no resistance. The formal pretext for this new war was Amursana's appeal to Emperor Qianlong, requesting assistance in seizing the throne of the Dzungar khan. Deciding to use Amursana and other Dzungar princes who had fled to the Qing Empire as tools for his aggressive plans, the Manchu emperor had no intention of preserving the Dzungar Khanate.

On May 14, the vanguard of the Qing army, led by Amursana, entered the Tekes River Valley, where they encountered Dawaci's small forces. Without engaging in battle, Dawaci fled towards Kashgar. On July 8, he was captured by the Muslim rulers of the city of Kucha and handed over to Amursana, who delivered the prisoner to the Qing army's commander. A few days later, Dawaci was sent to the Qing Empire, where he died in 1759. Having won an easy victory and captured the Dzungar Khanate in 1755, the Qing authorities abolished the office of the supreme ruler of the Oirat tribes and established four independent principalities, whose leaders were directly subordinated to Beijing. Qianlong planned to politically reorganize the Oirats, dividing them into four groups according to their original tribal affiliations: the Derbets, the Khoshuts, the Khoys, and the Choros (as the Dzungars were renamed). These tribes were to be led by equal Mongol khans and mirror the structure established in Outer Mongolia. The Qing dynasty sought to incorporate the Oirats while retaining the previous administrative system of Dzungaria. Within a few months, the newly unified Oirat state was again troubled by widespread defections to the Qing Empire and internal discord. Noyon Amursana himself rebelled against the Qing Empire (IKRI, 2007, 398).

Amursana, a member of the Dzungar nobility, had joined the Manchu service in hopes of receiving a significant reward. Although he helped them defeat and subdue other Dzungars, he was not rewarded as handsomely as he had expected. Realizing the possibility of Amursana's uprising, Qianlong ordered his arrest and transport to Beijing (Skobelev, 2010, p. 222). On the way, under the pretext of visiting his family, Amursana escaped. The Khalkha prince Erinchindorji, a relative of the Khalkha chief lama Jebtsundamba Khutuktu, was accused of failing to deliver Amursana to Beijing and did not immediately pursue him (Kaplonski, 1993, 241). He was eventually executed for this failure.

Amursana was descended from Galdan Boshogtu's sister and a Khu-Khonor Khan (Valikhanov, 1985, 303). Amursana aspired to something greater than merely being confirmed as the leader of the Khoys. In 1756, he proclaimed himself Khong Tayiji among all the Oirats (the highest Oirat title, previously held by Batur Khong Tayiji) and initiated an anti-Qing rebellion (Sanchirov, 2011, p. 20). These events became known as Chingunjav's Rebellion (1756–1757), which was an attempt by some Mongol princes to rise against the Manchus (Kaplonski, 1993, 236). Simultaneously with Amursana's Oirat rebellion, a large-scale anti-Manchu movement began in Khalkha, led by the Khalkha prince from the Khotoid clan, Chingunjav (Kaplonski, 1993, 236). Although Chingunjav failed to coordinate his actions with Amursana's uprising or even to organize any coherent rebellion among the Khalkha nobility, army, or common people, there were still widespread disturbances. A general uprising occurred across much of Khalkha Mongolia, leading to the destruction and looting of Chinese trading posts and desertions from army posts. The damage was extensive and widespread. Many among the Mongol nobility appeared ready to revolt against the Manchus, seeking protection and assistance from the Russians. However, Emperor Qianlong soon crushed the rebellion

(Kaplonski, 1993, 239). The support for both uprisings quickly dissipated as the Khalkha khans and princes submitted to the emperor, and the initial supporters deserted. Meanwhile, the Qing government, having gathered even larger forces, launched them to suppress the uprising in Dzungaria. The fragmented Oirat rebel detachments could not hold back the enemy. Rumors circulated that Amursana eventually fled across the Russian border and died there. Amursana, abandoned by most of his allies, with 200 warriors in April, took refuge in the camps of Sultan Abylai (Suleimenov, 1988: 55). As soon as the Qing command learned of the rebel Noyon's whereabouts, they began to insistently demand that Abylai surrender Amursana. The Kazakh Sultan refused to comply with this ultimatum and mobilized the Middle Zhuz militia to confront the Qing forces. The Qing army, having ravaged Dzungaria, approached the borders of the Kazakh camps in June 1757. The Manchu troops were commanded by generals Fude and Zhao Hui (Epistolary Heritage, 2014: 425).

By that time, Amursana had already fled from Abylai's domains to Russia. Upon learning of the approach of large Manchu-Qing forces to the camps of the Middle Zhuz, Abylai decided to cease military actions and establish peace with the Qing. Following established diplomatic traditions, Abylai sent horses as gifts to Emperor Qianlong, a customary practice in Kazakh relations with their political partners. Generals Zhao Hui and Fude also received horses as gifts, but they distinguished the emperor's horses from their own, labeling them as «tribute» from the Kazakh sultan, as had been traditionally interpreted in China for centuries. From the perspective of the traditional Sino-centric doctrine of China's relations with other states and peoples, the ruler of the Celestial Empire could only accept «tribute» from foreign rulers.

The Qing court then faced the issue of how to force the Kazakh khanates to abandon their support for the anti-Manchu movement in Dzungaria. By this time, political contacts had been established between the Qing court and the rulers of the Middle Zhuz. This development occurred under the following circumstances: while preparing for war with the Dzungar Khanate, the government of imperial China closely monitored the struggles between various claimants to the khanate's throne. The agents and Oirat defectors in Beijing were well informed about the role Kazakh rulers, especially Sultan Abylai of the Middle Zhuz, played in these events, as Abylai's detachments had invaded Dzungaria throughout the winter and spring of 1755 (AVPRI. F. Kyrgyz-Kaisak Affairs. Op. 122/1. 1755. D. 2. L. 15). When Qing forces began to eliminate the Dzungar Khanate in Western Mongolia, the Kazakhs reoccupied their previously abandoned pastures and made contact with Russian settlements. The Senior Zhuz managed to reclaim most of Jetisu, while the Kazakhs of the Middle Zhuz expanded beyond their original pastures along the Irtysh River. They expanded far to the east, sometimes occupying pastures across much of Dzungaria, as well as the Altai Mountains and Western Mongolia. These migration routes, in turn, brought the Middle Zhuz into close contact with the Qing Empire. The increased activity of Kazakh rulers in Dzungaria prompted the Qing government to hasten their advance. After the Dzungar Khanate was eliminated as a state entity, Emperor Qianlong instructed the army command to consider two possible solutions to the “Kazakh question” (Suleimenov, 1988, 56). The first was to try to diplomatically persuade the Kazakhs to withdraw their detachments from Dzungaria; the second was to compel them to recognize the suzerainty of the Celestial Empire. In the event of hostile actions, the use of military force was authorized.

Thus, between 1752 and 1755, Sultan Abylai, who had previously maintained frequent and close contacts with the Dzungar nobility, participated in the internal struggles among the Dzungar princes for the khanate's throne, siding with the rebel noyons Dawaci and Amursana. Sultan Abylai pursued a policy of balancing between the Russian and Qing empires, maintaining diplomatic relations with both states. Since 1740, when Abylai formally accepted Russian allegiance and began to influence the internal political situation in Dzungaria, he had sought to establish diplomatic ties with the Qing Empire by 1757. Maintaining these contacts allowed him to slow the advance of the Russian Empire into Kazakh territories and to prevent the potential escalation of active military actions from the Qing Empire, which occurred in 1756–1757 (Chang, 2015, 13). During these years, Abylai provided military support to Amursana in the liberation uprising led by Chingunjav against Qing China. After Amursana's defeat and flight, Abylai concluded a peace treaty with the Qing and

in 1757 accepted Qing suzerainty alongside Russian allegiance. From 1757 to 1759, he established direct diplomatic contacts with Beijing, marking the beginning of the formation and development of direct Kazakh-Chinese relations. Thanks to his outstanding role in resolving Kazakh-Dzungar relations and his connections with the Qing Empire, the sultan gained significant political influence within Kazakh society.

Conclusion

The uprising of Amursana and the involvement of Kazakh militias in the internal conflicts of the Dzungar Khanate in the 1750s had a significant impact on the geopolitical situation in Central Asia. During these events, Kazakh Sultan Abylai demonstrated his skills as a shrewd politician and military leader. By supporting the internal strife in Dzungaria, he weakened the influence of opposing factions of Oirat noyons, which later enabled him to strengthen his position and expand his influence over Kazakh territories.

The participation of Kazakh forces in these events not only altered the political landscape of the region but also contributed to the consolidation of Abylai's power, which played a key role in the development of Kazakh-Chinese diplomatic relations. As a result of these actions, Abylai's influence extended over a significant portion of the Middle and Senior zhuzes, and Kazakh nomadic territories expanded into strategically important regions of Northeastern Kazakhstan and Jetisu. These achievements not only ensured the security of Kazakh nomads in the mid-18th century but also led to a significant strengthening of the Kazakh Khanate's position, an expansion of its territorial holdings, and the establishment of new diplomatic ties with the Qing Empire. Consequently, the role of the Kazakh Khanate in regional politics was significantly revised and strengthened, which determined the further development of political processes in the region.

Sources

AFPRE — The Archive of Foreign Policy of the Russian Empire

SHAOR — The State Historical Archive of the Omsk Region

Источники

АВПРИ — Архив внешней политики Российской империи

ГИАОО — Государственный исторический архив Омской области

References

Apollova, 1972 — *Apollova N.G., Basin V.Ya.* Rossiya i kazakhskie khanstva v XVI–XVIII vekakh. Retsenziya [Russia and Kazakh Khanates in the 16th–18th Centuries. Review]. *Voprosy istorii*, 1972. No. 2. Pp. 151–155. (In Russ.).

Chang, 2015 — *Michael G. Chang.* The Emperor Qianlong's Tours of Southern China: Painting, Poetry, and the Politics of Spectacle. *The Asia-Pacific Journal. Japan Focus*, 2015. Vol. 13. Is. 8. No. 3. Pp. 1–20. (In Eng.).

Epistolary Heritage, 2014 — *Epistol'arnoe nasledie kazakhskoi pravdashchei elity 1675–1821 gg.* Sbornik istoricheskikh dokumentov. V 2 t. T. 1: Pis'ma kazakhskikh pravitelei. 1675–1780 gg. [Epistolary Heritage of the Kazakh Ruling Elite 1675–1821. Collection of Historical Documents. In 2 Vol. Vol. 1: Letters of the Kazakh Rulers. 1675–1780]. Almaty: AO ABDI Kompani, 2014. 696 p. (In Russ.).

Gurevich, 1979 — *Gurevich B.P., Moiseev V.A.* Vzaimootnosheniya tsinskogo Kitaia i Rossii s Dzhungarskim khanstvom v XVII–XVIII vv. i kitaiskaya istoriografiya [Relations of Qing China and Russia with the Dzungar Khanate in the 17th–18th Centuries and Chinese Historiography]. *Voprosy istorii*, 1979. No. 3. Pp. 42–55. (In Russ.).

IKRI, 2007 — *Istoriya Kazakhstana v russkikh istochnikakh XVI–XX vekov.* V 10 tt. T. 6 [History of Kazakhstan in Russian Sources of the 16th–20th Centuries. In 10 Vol. Vol. 6]. Almaty: Daik-Press, 2007. 516 p. (In Russ.).

Istoriya Kazakhstana, 2013 — *Istoriya Kazakhstana v dokumentakh i materialakh: Almanakh.* V 3 t. T. 3 [History of Kazakhstan in Documents and Materials: Almanac. In 3 Vol. Vol. 3]. Karaganda: PK Ekozhan, 2013. 496 p. (In Russ.).

Kaplonski, 1993 — *Kaplonski Christopher* Collective memory and Chingunjav's rebellion. *History mid Anthropology. Malaysia: Harwood Academic Publishers GmbH*, 1993. Vol. 6. No. 2–3. Pp. 235–259. (In Eng.).

Kuznetsova, 2021 — *Kuznetsova N.V.* Sakralnyi kharakter vlasti v Tsinskoi imperii i ego proyavlenie vo vneshnei politike po otnosheniyu k Dzhungarskomu gosudarstvu i kazakham [The Sacred Nature of Power in the Qing Empire and Its Manifestation in Foreign Policy Towards the Dzungar State and the Kazakhs]. *Mongolovedenie*, 2021. Vol. 13. No. 1. Pp. 22–40. (In Russ.).

Levshin, 1832 — *Levshin A.* Opisanie kirgiz-kazach'ikh ili kirgiz-kaisatskikh ord i stepei [Description of the Kirghiz-Kazakh or Kirghiz-Kaisak Hordes and Steppes]. Vol. 2: A. Levshin's Writings. Saint Petersburg: Tipografiya Karla Kraya, 1832. 264 p. (In Russ.).

Moiseev, 1991 — *Moiseev V.A.* Dzhungarskoe khanstvo I kazakhi (XVII–XVIII vv.) [Dzhungar Khanate and

Kazakhs (XVII–XVIII centuries)]. Alma-Ata: Gylym, 1991. 238 p. (In Russ.).

Sanchirov, 2011 — *Sanchirov V.P.* Anonimnoe «Skazanie o durben-oiratakh» kak istoricheskii istochnik [Anonymous «Tale of the Dörben Oirats» as a Historical Source]. *Oriental Studies*, 2011. No. 1. Pp. 19–22. (In Russ.).

Skobelev, 2010 — *Skobelev S.G.* Demograficheskie posledstviya zavoevaniya Dzhungarii voiskami imperii Tsyn [Demographic Consequences of the Dzungaria Conquest by Qing Forces]. *Bulletin of the Novosibirsk State University. Series: History. Philology*, 2010. Vol. 9. No. 5. Pp. 219–235. (In Russ.).

Suleimenov, 1988 — *Suleimenov R.B., Moiseev V.A.* Iz istorii Kazakhstana XVIII veka (o vneshnei i vnutrennei politike Ablaya) [From the History of Kazakhstan in the 18th Century (on the Foreign and Domestic Policy of Ablai)]. Alma-Ata: Nauka, 1988. 144 p. (In Russ.).

Valikhanov, 1985 — *Valikhanov Ch. Ch.* Sobraniye sochinenii v pyati tomakh [Collected works in five volumes]. Alma-Ata: Main editorial office of the Kazakh Soviet Encyclopedia, 1985. Vol. IV. 461 p. (In Russ.).

Zlatkin, 1964 — *Zlatkin I.Ya.* Istoriya Dzhungarskogo khanstva [History of the Dzungar Khanate]. Moscow: Nauka, 1964. 481 p. (In Russ.).

Литература

Аполлова, 1972 — *Аполлова Н.Г., Басин В.Я.* Россия и казахские ханства в XVI–XVIII веках. Рецензия. // *Вопросы истории*. 1972. № 2. С. 151–155.

Валиханов, 1985 — *Валиханов Ч. Ч.* Собрание сочинений в пяти томах. Алма-Ата: Главная редакция Казахской советской энциклопедии, 1985. Том II. 416 с.

Гуревич, 1979 — *Гуревич Б.П., Моисеев В.А.* Взаимоотношения цинского Китая и России с Джунгарским ханством в XVII–XVIII вв. и китайская историография // *Вопросы истории*, 1979. № 3. С. 42–55.

Златкин, 1964 — *Златкин И.Я.* История Джунгарского ханства. М.: Наука, 1964. 481 с.

ИКРИ, 2007 — История Казахстана в русских источниках XVI–XX веков. В 10 тт. Т. 6. Алматы: Дайк-Пресс, 2007. 516 с.

История Казахстана, 2013 – История Казахстана в документах и материалах: Альманах. В 3 т. Т. 3. Караганда: ПК Экожан, 2013. 496 с.

Кузнецова, 2021 — *Кузнецова Н.В.* Сакральный характер власти в Цинской империи и его проявление во внешней политике по отношению к Джунгарскому государству и казахам // *Монголоведение*, 2021. № 13(1). С. 22–40.

Левшин, 1832 — *Левшин А.* Описание киргиз-казачьих или киргиз-кайсацких орд и степей. Ч.2.: Сочинения А. Левшина. Санкт-Петербург: Типография Карла Крайя, 1832. 264 с.

Моисеев, 1991 — *Моисеев В. А.* Джунгарское ханство и казахи (XVII– XVIII вв.). Алма-Ата: Гылым, 1991. 238 с.

Санчилов, 2011 — *Санчилов В. П.* Анонимное «Сказание о дурбэн-ойратах» как исторический источник // *Oriental Studies*. 2011. №1. С. 19–22.

Скобелев, 2010 — *Скобелев С. Г.* Демографические последствия завоевания Джунгарии войсками империи Цин // *Вестник Новосибирского государственного университета. Серия: История. Филология*. 2010. № 9(5). С. 219–235.

Сулейменов, 1988 — *Сулейменов Р. Б., Моисеев В. А.* Из истории Казахстана XVIII века (о внешней и внутренней политике Аблая). Алма-Ата: Наука, 1988. 144 с.

Эпистолярное наследие, 2014 — Эпистолярное наследие казахской правящей элиты 1675–1821 гг. Сборник исторических документов. В 2 т. Т. 1: Письма казахских правителей. 1675–1780 гг. / сост. и отв. ред. И. В. Ерофеева. Алматы: АО АБДИ Компани, 2014. 696 с.

Chang, 2015 — *Chang Michael G.* The Emperor Qianlong's Tours of Southern China: Painting, Poetry, and the Politics of Spectacle // *The Asia-Pacific Journal. Japan Focus*, 2015. Vol. 13. Iss. 8. No. 3. Pp. 1–20.

Kaplonski, 1993 — *Christopher Kaplonski.* Collective memory and Chingunjav's rebellion // *History mid Anthropology*. Malaysia: Harwood Academic Publishers GmbH, 1993. Vol. 6. No. 2–3. Pp. 235–259

МАЗМҰНЫ

ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ӘДІСНАМА

Абуов Н.А., Мәлікова С.З. ӘЛЕУМЕТТІК ТРАГЕДИЯ КОНТЕКСТІНДЕ СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҰЖЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ АШТЫҚ.....	528
Нұртазина Н.Д., Қартабаева Е.Т., Дауытбекова М.К. ҚАЗАҚТЫҢ ИШАНДАРЫ МЕН ӘУЛИЕ ЕМШІЛЕРІНІҢ МҰРАСЫ: ОРТАЛЫҚ АЗИЯ МҰСЫЛМАНДЫҚ-СОПЫЛЫҚ ДӘСТҮРІ АЯСЫНДА ЖАҢАША ЗЕРТТЕУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	541

ТАРИХ

Алмагамбетова А., Уста А. ҚАРАХАНДАР САРАЙЫНДАҒЫ НЕГІЗГІ ЛАУАЗЫМДАР: СЫРТҚЫ САЯСАТТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	558
Бейсембаева А.Р., Абенова Г.А., Мамытова С.Н. XVIII ҒАСЫРДЫҢ 50-ШІ ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ АМУРСАНА КӨТЕРІЛІСІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ЖАСАҚТАРЫ: МҰРАҒАТ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ НЕГІЗІНДЕ.....	572
Жолдасұлы Т., Тайман С.Т., Құдайбергенова А.И. СОВЕТТІК ОРТА АЗИЯДАҒЫ БАСМАШЫЛАР ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ ДІНИ СИПАТЫ (1918–1930).....	585
Жумағанбетов Т.С. ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫНЫҢ ПАЙДА БОЛУЫ МӘСЕЛЕСІНДЕГІ ШАҒАТАЙ ҰЛЫСЫНЫҢ ТӨРТ ФАКТОРЫ (ҚАЗАҚ-ШАҒАТАЙ ҚАТЫНАСТАРЫ).....	600
Исмаилзаде С.Д., Жеңіс Ж.Ж. XI–XIV ҒАСЫРЛАРДАҒЫ ОҢТҮСТІК КАВКАЗ ҚЫПШАҚТАРЫНЫҢ ТАРИХЫНА АРНАЛҒАН ЗЕРТТЕУЛЕРГЕ ШОЛУ.....	614
Крупко И.В., Бұрханов Б.Б. «АЗ И Я» – ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТАРИХЫ: АЙЫПТАУДАН ТАЛҚЫЛАУҒА ДЕЙІН.....	626
Кушенова Г.И. ХАЙДУ ЖӘНЕ ТАЛАС ҚҰРЫЛТАЙЫНЫҢ ТАРИХИ МАҢЫЗЫ.....	642
Қаратаев Ә.Ә. ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫНЫҢ САЯСИ-ӘКІМШІЛІК ЖҮЙЕСІ: ҚАНАТТАР, ЖҮЗДЕР, ТАЙПАЛАР ЖӘНЕ ШЕЖІРЕ.....	658
Легкий Д.М., Түрежанова С.А., Саметова Г.С. ҚАЗАҚ АКСР ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ҚОСТАНАЙ АКУШЕРЛІК ТЕХНИКУМЫ (1929–1935 ЖЖ.).....	671
Сатенова М.Р., Оразов Р.Е. ТАШКЕНТ ОАЗИСІНДЕГІ ҰЛЫ ЖҮЗДІҢ ДАЛАЛЫҚ ЭЛИТАСЫ (XVIII ғ.).....	687
Шотанова Г.А., Сатенова М.Р. РЕСЕЙ ИМПЕРИЯСЫНЫҢ ЭМБА ЖӘНЕ ОЙЫЛ БЕКІНІСТЕРІНІҢ БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫНДАҒЫ РӨЛІ МЕН МАҢЫЗЫ.....	702
Эгамбердиев М., Ахантаева Ә., Ахантаева Г. СЫРДЫҢ ТӨМЕНГІ ЖӘНЕ ОРТА АҒЫСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚТАРДЫҢ ШАРУАШЫЛЫҚ САЛАЛАРЫ: ДИҚАНШЫЛЫҚ, МАЛ ЖӘНЕ БАЛЫҚ АУЛАУ (XIX ғ. ортасы мен XX ғ. басы).....	714

АНТРОПОЛОГИЯ

Шайкен Ж.А. «ДЫҢ» ТИПТІ ЕРТЕТҮРКІ МЕМОРИАЛДЫҚ-КУЛЬТТІК ТАС ҚҰРЫЛЫСТАРЫН ЗЕРТТЕУ МӘСЕЛЕСІНЕ.....	729
Ярыгин С., Сакенов С., Шульга В. САНДЫҚТАУ ТАУДАҒЫ СТЕЛАЛЫҚ КЕШЕН ЖӘНЕ БЕТТІҢ РЕЛЬЕФ БЕЙНЕСІ (СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН).....	748

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ И МЕТОДОЛОГИИ

Абуов Н.А., Маликова С.З. КОЛЛЕКТИВИЗАЦИЯ И ГОЛОД В СЕВЕРНОМ КАЗАХСТАНЕ В КОНТЕКСТЕ СОЦИАЛЬНОЙ ТРАГЕДИИ.....	528
Нуртазина Н.Д., Картабаева Е.Т., Дауытбекова М.К. НАСЛЕДИЕ КАЗАХСКИХ ИШАНОВ И СВЯТЫХ ЦЕЛИТЕЛЕЙ: НОВЫЕ ПОДХОДЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИЗУЧЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ МУСУЛЬМАНСКО-СУФИЙСКОЙ ТРАДИЦИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	541

ИСТОРИЯ

Алмагамбетова А., Уста А. ГЛАВНЫЕ ДОЛЖНОСТИ ПРИ ДВОРЕ КАРАХАНИДОВ: ФОРМИРОВАНИЕ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ.....	558
Бейсембаева А.Р., Абенова Г.А., Мамытова С.Н. ВОССТАНИЕ АМУРСАНЫ И КАЗАХСКИЕ ОПОЛЧЕНИЯ В 50-Е ГГ. XVIII В.: НА ОСНОВЕ АРХИВНЫХ МАТЕРИАЛОВ.....	572
Жолдасулы Т., Тайман С.Т., Кудайбергенова А.И. РЕЛИГИОЗНЫЙ ХАРАКТЕР ДВИЖЕНИЯ БАСМАЧЕСТВА В СОВЕТСКОЙ СРЕДНЕЙ АЗИИ (1918–1930 гг.).....	585
Жумаганбетов Т.С. ЧЕТЫРЕ ФАКТОРА ЧАГАТАЙСКОГО УЛУСА В ВОПРОС ВОЗНИКНОВЕНИЯ КАЗАХСКОГО ХАНСТВА (КАЗАХСКО-ЧАГАТАЙСКИЕ ОТНОШЕНИЯ).....	600
Исмаилзаде С.Д., Женис Ж.Ж. ОБЗОР ИССЛЕДОВАНИЙ ПО ИСТОРИИ КЫПЧАКОВ ЮЖНОГО КАВКАЗА В XI–XIV В.В.....	614
Крупко И.В., Бурханов Б.Б. ИДЕОЛОГИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ «АЗ И Я»: ОТ ОСУЖДЕНИЯ К ОБСУЖДЕНИЮ.....	626
Кушенова Г.И. ХАЙДУ И ИСТОРИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТАЛАССКОГО КУРУЛТАЯ.....	642
Каратаев А.А. ПОЛИТИКО-АДМИНИСТРАТИВНАЯ СИСТЕМА КАЗАХСКОГО ХАНСТВА: КРЫЛЬЯ, ЖУЗЫ, ПЛЕМЕНА И ШЕЖИРЕ.....	658
Легкий Д.М., Турежанова С.А., Саметова Г.С. КУСТАНАЙСКИЙ АКУШЕРСКИЙ ТЕХНИКУМ В СИСТЕМЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ КАЗАХСКОЙ АССР (1929–1935 гг.).....	671
Сатенова М.Р., Оразов Р.Е. СТЕПНАЯ ЭЛИТА СТАРШЕГО ЖУЗА В ТАШКЕНТСКОМ ОАЗИСЕ (XVIII В.).....	687
Шотанова Г.А., Сатенова М.Р. РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЭМБИНСКОГО И УИЛСКОГО УКРЕПЛЕНИЙ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ В ИСТОРИИ ЗАПАДНОГО КАЗАХСТАНА.....	702
Эгамбердиев М., Ахантаева А., Ахантаева Г. ОТРАСЛИ ХОЗЯЙСТВА КАЗАХОВ НИЖНЕГО И СРЕДНЕГО ТЕЧЕНИЯ СЫРДАРЬИ: ЗЕМЛЕДЕЛИЕ, ЖИВОТНОВОДСТВО И РЫБОЛОВСТВО (середина XIX–начало XX в.).....	714

АНТРОПОЛОГИЯ

Шайкен Ж.А. К ВОПРОСУ ИЗУЧЕНИЯ РАННЕТЮРКСКИХ МЕМОРИАЛЬНО-КУЛЬТОВЫХ КАМЕННЫХ СООРУЖЕНИЙ ТИПА «ДЫН».....	729
Ярыгин С., Сакенов С., Шульга В. КОМПЛЕКС СО СТЕЛОЙ И РЕЛЬЕФНЫМ ИЗОБРАЖЕНИЕМ ЛИЦА В ГОРАХ САНДЫКТАУ (СЕВЕРНЫЙ КАЗАХСТАН).....	748

CONTENTS

THEORY OF METHODOLOGY

Abuov N.A., Malikova S.Z. COLLECTIVISATION AND FAMINE IN NORTHERN KAZAKHSTAN IN THE CONTEXT OF SOCIAL TRAGEDY.....	528
Nurtazina N.D., Kartabayeva E.T., Dautbekova M.K. THE LEGACY OF THE KAZAKH ISHANS AND HEALING SAINTS: NEW APPROACHES AND PROSPECTS FOR STUDYING IN THE CONTEXT OF THE ISLAMIC-SUFI TRADITION OF CENTRAL ASIA.....	541

HISTORY

Almagambetova A., Usta A. KEY OFFICIALS IN THE QARAKHANID COURT: SHAPING FOREIGN POLICY	558
Beisembayeva A.R., Abenova G.A., Mamytova S.N. THE UPRISING OF AMURSANA AND KAZAKH MILITIAS IN THE 1750S: BASED ON ARCHIVAL MATERIALS.....	572
Zholdassuly T., Taiman S.T., Kudaibergenova A. THE RELIGIOUS NATURE OF THE BASMACHI MOVEMENT IN SOVIET CENTRAL ASIA (1918–1930).....	585
Zhumaganbetov T.S. FOUR FACTORS OF THE CHAGATAI ULUS IN THE ISSUE OF THE EMERGENCE OF THE KAZAKH KHANATE (KAZAKH-CHAGATAI RELATIONS).....	600
Ismailzade S.J., Zhenis Zh. REVIEW OF RESEARCHES ON THE HISTORY OF THE KIPCHAKS OF THE SOUTH CAUCASUS IN THE XI–XIV CENTURIES.....	614
Krupko I.V., Burkhanov B.B. IDEOLOGICAL HISTORY OF “AZ I YA”: FROM CONDEMNATION TO DISCUSSION.....	626
Kushenova G. QAIDU AND THE HISTORICAL SIGNIFICANCE OF THE TALAS QURILTAI.....	642
Karatayev A.A. POLITICAL-ADMINISTRATIVE SYSTEM OF THE KAZAKH KHANATE: WINGS, ZHUZES, TRIBES AND SHEZHIRE.....	658
Legkiy D.M., Turezhanova S.A., Sametova G.S. KUSTANAY OBSTETRICAL TECHNICAL SCHOOL IN THE HEALTH CARE SYSTEM OF THE KAZAKH ASSR (1929–1935).....	671
Satenova M.R., Orazov R.E. THE STEPPE ELITE OF THE SENIOR ZHUZ IN THE TASHKENT OASIS (XVIII CENTURY).....	687
Shotanova G.A., Satenova M.R. THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE EMBA AND UIL FORTIFICATIONS OF THE RUSSIAN EMPIRE IN THE HISTORY OF WESTERN KAZAKHSTAN.....	702
Egamberdiyev M., Akhantaeva A., Akhantaeva G. ECONOMIC SECTORS OF THE KAZAKHS ENGAGED IN THE LOWER AND MIDDLE REACHES OF THE SYR: AGRICULTURE, LIVESTOCK AND FISHING (mid-XIX – early XX centuries).....	714

ANTHROPOLOGY

Shaiken J.A. ON THE ISSUE OF STUDYING EARLY TURKIC MEMORIAL AND CULT STONE STRUCTURES OF THE “MELON” TYPE.....	729
Yarygin S., Sakenov S., Shulga V. COMPLEX OF A STELE AND A RELIEF IMAGE OF A FACE IN THE SANDYKTAU MOUNTAINS (NORTH KAZAKHSTAN).....	748

EDU.E-HISTORY.KZ

электрондық ғылыми журналы 2024. 11 (3)

Бас редактор:

Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген:

Копеева С.Ж.

Жарияланған күні: 20.09.2024.

Пішімі 70x100/16. Баспа табағы 21,125.

Құрылтайшысы және баспагері:

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті Ш.Ш. Уәлиханов
атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:

050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК
Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

Е-mail: edu.history@bk.ru

Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:

050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй